

EDAM Tartışma Kağıdı 2012/6

Türkiye ve NATO'nun Nükleer Silahları

Aaron Stein

Araştırma Görevlisi, EDAM

Bu çalışma Nükleer Tehdit İnisiyatifi'nin (NTI) Nükleer Güvenlik Projesi (NSP) tarafından karşılanmıştır. Bu çalışmada yer alan görüşler tamamen yazara aittir ve NSP'nin görüşlerini temsil etmemektedir. Daha fazla bilgi için NSP'nin internet sitesini ziyaret ediniz:
www.nuclearsecurity.org

Kasım 2012

Giriş

Türkiye Amerikan taktik nükleer silahlarının Avrupa'ya konuşlandırılmasının sağlam bir destekçisi olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Başlangıçta Türkiye'nin nükleer politikasına yön veren sebepler tarihsel olarak Rusya'ya karşı duyduğu tedirginlik ve caydırıcılığın önemine inanılmasıdır. Ayrıca Türk yetkililer halka açık tartışmalarda nükleer silahlardan pek bahsetmeseler de, silahların sembolik önemine değer verirler. Silahlar her zaman Türk askeri planlamasının önemli bir parçası olmuştur, ancak aynı zamanda Amerika'nın Türkiye müdafaasına bağlılığını sergilemek için yaptığı jestlere güvenmekte müteredit olan Türk yöneticiler için hayati öneme sahip bir psikolojik teminat olmuştur. Silahlar konuşlandırıldığından beri Türkiye'nin jeopolitik durumu oldukça değişmiş olsa da, Ankara'nın silahları bulundurma nedenleri pek değişmemiştir. Türkiye'nin nükleer silahlara dair tutumu, Soğuk Savaş bittikten sonra sınırlı değişikliklere uğrasa da, Ankara'nın, Amerikan nükleer silahlarının Avrupa'da konuşlandırılmasının psikolojik önemine kaydedeğer bir değer vermeye devam ettiğini göstermektedir.

Jüpiter Füzeleri: Türkiye Nükleer Bekçiliğine Başlar

1949'da Amerika'nın Birleşik Kurmay Başkanları Kurulu (Joint Chiefs of Staff), Stratejik Hava Komutanlığı'na Sovyetlerin Batı Avrupa'yı işgalinedirenmeye nükleer silah kullanarak yardımcı olması görevini vermiştir. 1950-1952 arasında NATO Müttefik Birlikleri Başkomutanlığını yapmış olan Dwight D. Eisenhower'ın 1953'te ABD başkanı seçilmesinden sonra, Amerika NATO ittifakını savunmak için nükleer silah kullanılmasına hazırlanma çabalarını arttırmıştır. Bu karar, zamanla iç patlamalı nükleer savaş başlıklarının karadan karaya balistik füzelerine yerleştirilmesini mümkün kılan bomba tasarılarındaki gelişmeler tarafından desteklenmiştir.¹

Balistik füze geliştirme programları İkinci Dünya Savaşı'ndan kısa süre sonra başlamış, ancak Kore Savaşı'nın patlak vermesi ve Rusların nükleer silahlarda aşama kaydetmesi Amerikan savunma yetkililerinin 1950'lerin başında programa ivme vermesini tetiklemiştir. Birinci nesil balistik füzelerin başarıyla geliştirilmesi, 1950'lerin ortalarında, Amerika içinde orta menzilli balistik füzelerin (MRBM) NATO ülkelerine konuşlandırılmasına dair tartışmaların başlamasına yol açmıştır. Bu tartışmalar 1957'de Amerika'nın MRBMLeri NATO ve diğer Amerikan müttefiki ülkelere konuşlandırma kararını doğurmuştur. Savaş başlıkları, 1954 tarihli Amerika Atom Enerjisi Yasası'na uygun bir şekilde Amerika Hava Kuvvetleri'ne ait olacak, ancak füzeleri fırlatma yetkisi hem ev sahibi ülkenin hem de Amerikan askeri personeline verilecekti. Amerika ve NATO üyeleri bu konuşlandırmayı kabul etmesinden sonra, İngiltere, Yunanistan, Batı Almanya, Hollanda, Belçika ve İtalya ile birlikte Türkiye de Amerikan nükleer silahlarına ev sahipliği yapmaya istekli olduğunu belirtmiştir.

Amerika ve İngiltere 1958'in şubat ayında dört filo Thor orta menzilli balistik füzelerini İngiltere'deki üslere konuşlandırmaya karar vermişlerdir.² Diğer altı filonun yerine daha karar verilmemişti, fakat Türkiye en azından bir filoyu almaya çok istekli olduğunu belirtmişti. Amerika İtalya ile iki Jüpiter füze filusunun konuşlandırılması üzerinde mütabakata vardıldıktan sonra, Amerikalı karar vericiler ve Türk liderler bir filonun Türkiye'ye konuşlandırılmasında karar kılmışlardır. Anlaşmaya varıldığı sırada Amerika denizaltından fırlatılan balistik füze geliştirme programını yürütmekteydi. Amerika'ya göre, Polaris bir önceki nesil orta menzilli balistik füzelerden daha üstün bir silahtı. Kara bazlı Jüpiter füzesine yakıt aktarmak zaman

¹ David Alan Rosenberg, "The Origins of Overkill: Nuclear Weapons and American Strategy, 1945-1960," *International Security*, vol. 7, no. 4 (Spring, 1983), pp. 3-71

² A.g.e.

alıyor ve füze havadan kolaylıkla tespit edilebiliyordu, dolayısıyla Rus bombardıman uçakları ve birinci nesil nükleer başlıklı balistik füzeleri için görece kolay bir hedefti. Silahların konuşlandırılmasına başlanmasından önce Amerika Türk yetkililere füzelerin teknolojik ömrünün dolduğunu açıkça belirtmişti. Dolayısıyla Amerika Türkiye'yi Jüpiter konuşlandırmasından vazgeçip, caydırıcılık için Polaris füzeli denizaltılara güvenmesi konusunda ikna etmeye çalışmıştı. Amerika Türkiye'nin bu vaadin güvenilirliğine dair duyduğu şüpheleri hafifletmek için, birkaç denizaltının daimi olarak Doğu Akdeniz'de NATO caydırıcı devriyesi görevinde bulundurulmasını teklif etmiştir.

Türk meslektaşlarıyla yaptıkları görüşmeleri anlatan Amerikalı yetkililere göre, füzelerin eskimiş olması Türk stratejik planlamasını etkilememektedir. Fiziksel bir teminat olmadan genişletilmiş caydırıcılık konseptini kabul etmeye sıcak bakmayan Ankara, füzenin konuşlandırılmasının Amerika'nın Türk/NATO güvenliği için nükleer silah kullanmaya kararlı olduğunun³ önemli bir sembolü⁴ olduğuna inanıyordu. Savaş başlıkları Amerika Hava Kuvvetleri tarafından komuta ediliyor olsa da, Türkiye münferit olarak füzeleri fırlatma yetkisine sahip olmakta ısrar etmiştir. Başka ev sahibi ülkelerle bununla aynı koşullara sahip ikili komuta anlaşmaları imzalamış olarak Amerika, Türkiye'nin talebini kabul etmiş ve füzelerin bir kısmının komutasını Türk meslektaşlarına devretmiştir. Jüpiter'in üretimi 1961'de başlamış ve ilk füze Amerika tarafından yetiştirilmiş Türk personeline 1962'de teslim edilmiştir.

1962'de Sovyetler Birliği'nin Küba'ya orta menzilli balistik füzeler yerleştirdiğini öğrenen Amerika, birçok seçeneği göz önünde bulundurduktan sonra Türkiye'deki füzeleri Sovyetlerin Küba'dan nükleer füzelerini geri çekmesi karşılığında takas etmeye karar vermiştir.⁵ Türkiye Jüpiterleri "Rusya'nın konvansiyonel veya nükleer kuvvetlerini kullanarak Türkiye'ye saldırması durumunda NATO'nun atom silahlarını kullanmakta kararlı olduğunun bir sembolü"⁶ olarak gördüğünü açıkça belirtmiştir. Amerikan yetkililer Türklerin Küba'yla denk tutulma fikrine tepki duyacakları sonucuna varmışlardır.⁷ Amerika, Türk meslektaşlarıyla yaptıkları konuşmalardan çıkardığı sonuçlar neticesinde, Ankara'nın, Amerika'nın NATO dışı bir müttefikindeki askeri sistemleri takas etmeyi teklif etmiş olmasını tercih edeceğine inanmaktaydı. Amerikan diplomatlara göre, Jüpiterin eski olması ve Polaris'le değiştirilmesine karar verilmiş olması gerçeğinin Türkiye'nin meseleye bakışında hiçbir etkisi olmamıştır.⁸

Amerika füzeleri kaldırmayı bunun ileriki bir tarihte yapılması ve Rusların Küba'daki nükleer kuvvetlerini geri çekmesiyle bağlantılı olarak görülmemesi şartıyla gizlice kabul etmiştir. Anlaşmayı kabul ettikten sonra Amerika, Ankara'yı füzelerin kaldırılmasının Türkiye'nin çıkarına olduğuna ikna etmeye çalışmıştır.⁹ Buradaki sorun, Türkiye'nin 15 füzelik birimin sahibi olmaya devam etmesiydi. Dolayısıyla Amerika füzeleri tek taraflı olarak geri çekemezdi. Bu yüzden Amerika, Türk yetkilileri, füzenin teknolojik ömrünün dolduğuna ve

³ Turkish Concerns about U.S. Emphasis on Conventional Forces, Secret Cable, Department of State, Digital National Security Archives, 28 May 1961.

⁴ Turkish Position with regard to trading Jupiters for Soviet Missiles in Cuba, Secret Cable, Department of State, Digital National Security Archives, 25 October 1962.

⁵ Graham T. Allison, *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis* (FILL ME IN, 1971).

⁶ Turkish Position with regard to trading Jupiters for Soviet Missiles in Cuba, Secret Cable, Department of State, Digital National Security Archives, 25 October 1962.

⁷ A.g.e.

⁸ A.g.e.

⁹ Turkish IRBMs, Secret Internal Paper, United States National Security Council, Digital National Security Archives, 30 October 1962.

ülke güvenliğini zayıflattığına inandırıp, füzeleri kendiliğinden kaldırmaya karar vermesinin Ankara'nın çıkarına olacağına ikna etmeye çalışan bir strateji izlemeyi seçmiştir.

Türk yetkililer füzelerin mevcudiyetine büyük miktarda stratejik ve psikolojik önem atfetmekteydiler ve uygun bir alternatif sunulmadığı sürece füzeleri bırakmaya yanaşmamaktaydılar. Fakat Amerika'nın Türkiye'ye benzer füze sistemleri vermeye karar vermesi SSCB'yle yapılan anlaşmanın koşullarını ihlal edecekti.¹⁰ İttifak en sonunda Avrupa bazlı MRBMLeri deniz bazlı NATO caydırıcı kuvvetleriyle değiştirmeye karar vermiştir. İtalya, İngiltere ve Kanada'nın yanı sıra Ankara da fikre ilgi göstermiş ve çok taraflı kuvvet (MLF) konseptinin etüt edilmesini kararlaştırmıştır.¹¹ NATO'ya tahsis edilmiş alternatif bir nükleer caydırıcılık tartışmaları devam ederken, Türkiye'deki Jüpiter füzelerinin demonte edilmesine 1963'ün nisan ayında başında başlanmış ve ay ortasında tamamlanmıştır.¹²

B-61 ve Türkiye'deki Amerikan Nükleer Silahları

MLF, başlangıçta tahayyül edildiği gibi, NATO caydırıcı devriye görevlerine adanmış, nükleer silah taşıyan Amerikan savaş gemilerine çok uluslu mürettebatın görevlendirilmesini amaçlamaktaydı. Gemiler korumayı arttırmak için deniz ticaretinin yapıldığı rotaları kullanacak ve aynı zamanda NATO için devriye gezecek Amerikan Polaris balistik füzelerini taşıyan denizaltılarla destekleneceklerdi. Ancak daha sonra Amerika, Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması'nın (NPT) imzalanmasına mani olacağı belli olunca MLF fikrinden vazgeçmiştir.

1960'ların ortalarında Amerika B-61 yerçekimi bombasını geliştirmeye başlamıştır. Silah Avrupa'ya yerleştirilmek üzere geliştirilmiş ve sonradan ikili kullanım komutasıyla İngiltere, Hollanda, Belçika, Batı Almanya (sonradan Almanya), Yunanistan, İtalya ve Türkiye'deki hava üslerine yerleştirilmiştir. Silahlar Amerikan Hava Kuvvetleri'nin Mühimmat Destek Filosunun (MUNSS) sorumluluğundadırlar ve uçakların hemen altındaki yer altı sığınaklarında saklanmaktadır.¹³ NATO ve Amerika, ev sahibi ülkenin uçaklarının nükleer silahları kullanmak için talim yapmasına ve ileri konuşlandırılmış nükleer silahların bir kısmının ev sahibi ülkenin kullanması için ayrılmasına karar vermişlerdir. Fakat silah başlıkları Amerika'nın sorumluluğu altında olmaya devam edecekti.

Türkiye Pershing Protestolarını Kaçırır

NATO 1980'de orta menzilli Pershing balistik füzelerini ve kara bazlı güdümlü füzeleri Avrupa'ya konuşlandırmaya karar vermiştir. Yerçekimi bombalarına ve nükleer havan toplarına ev sahipliği yapmaya devam eden Türkiye bu füzelerin hiçbirini almamıştır. Bu konuşlandırma Avrupa'da büyük protestoların fitilini ateşlemiştir¹⁴, bunlar da ABD-SSCB arasında orta menzilli sevkیات araçlarına sınırlandırma getiren bir silah kısıtlaması anlaşmasının hızla imzalanmasına katkı sağlamıştır. Askeri takviye dönemi sırasında Avrupa'daki Amerika menşeli nükleer silahların sayısı 1980'de 5800'den, 1985'te 6000'e yükselmiştir. Ancak protestoların büyüklüğü NATO'nun Avrupa'da ileri konuşlandığı

¹⁰ Turkish IRBMs, Secret Internal Paper, United States National Security Council, Digital National Security Archives, 30 October 1962.

¹¹ A.g.e.

¹² Handwritten note informing Kennedy that the last Jupiter missile in Turkey was dismantled, Nonclassified memorandum, Secretary of Defense, 25 April 1963.

¹³ Hans Kristensen, "Non-Strategic Nuclear Weapons," Special Report no. 3, The Federation of American Scientists, May 2012, http://www.fas.org/docs/Non_Strategic_Nuclear_Weapons.pdf.

¹⁴ "Hundreds of Thousands Protest Missiles in Europe : Urge U.S. to Match Soviet Halt," *The Los Angeles Times*, 8 April 1985, http://articles.latimes.com/1985-04-08/news/mn-18506_1_cruise-missiles.

nükleer silahların sayısını tekrar gözden geçirmesine sebep olmuştur. Bunun bir sonucu olarak, NATO 1988'e kadar Avrupa'dan tek taraflı olarak 1400 adet nükleer silahı kaldırmaya karar vermiştir. Bu son tarihe bir sene kala, Amerika ve Sovyetler Birliği Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Anlaşması'nda mütabakata vardılar.¹⁵ Anlaşma, tarafların 500 ila 5000 kilometre arası menzile sahip kara bazlı kısa ve orta menzilli silahlarını kaldırmalarını öngörmektedir. Bu, kara bazlı güdümlü füzelerin ve iki Pershing türevi füzenin Avrupa'dan kaldırılmasına yol açmıştır. Dahası, NATO aynı zamanda Nilke hava savunma füzesini kullanımdan kaldırma ve 8 inçlik nükleer havan toplarını aşamalı olarak bitirme sürecindeydi. Türkiye'de buna benzer nükleer karşıtı gösteriler olmamıştır. Dolayısıyla hükümet hiçbir zaman nükleer silahların konuşlandırılmasına karşı güçlü bir siyasi müdahaleyle karşılaşmamıştır. NATO'nun nükleer top mermilerini kullanımdan kaldırma aşamasında olmasına rağmen, 1990 yılında Türkiye'nin hala otuz iki adet nükleer top mermisi barındırdığı tahmin edilmektedir.

Soğuk Savaş Sonrası Dünya ve Çift Kabiliyetli Uçaklar (DCA)

1980'ler boyunca Türkiye'nin üç hava üssünde 489 adet B-61 nükleer silahına ev sahipliği yaptığı tahmin edilmektedir. 1995 yılına kadar bu sayının 75 ila 90 arasına gerilediği düşünülmektedir.¹⁶ Bu bombalar, Akıncı/Mürted, Balıkesir ve İncirlik hava üslerindeki özel olarak tasarlanmış yer altı sığınaklarında saklanmaktaydı.¹⁷ Savaş başlıkları Amerikan Hava Kuvvetleri Mühimmat Destek Filosunun (MUNSS) komutasındaydı. 1996'da Akıncı/Mürted'deki ve Balıkesir'deki Amerikan MUNSS takımları geri çekilmiş ve 90 nükleer füze İncirlik hava üssünde bir araya getirilmiştir. Hans Kristensen'e göre: "O zamandan beri İncirlik hava üssündeki "Türk" bombaları "ev sahibi" ülkelerin hava kuvvetlerindeki envanterlerle aynı seviyeye gelmek için 10-20 adet azaltılmış ve iki hava biriminden birisi nükleer görevine son vermiştir."¹⁸

Bu zaman süresince Ankara Amerikan nükleer hava kuvvetlerinin İncirlik'te kalıcı olarak mevzilenmesine izin vermemeyi seçmiştir. Dolayısıyla nükleer silahların kullanılması emri verilirse, Amerikan pilotları önce Avrupa'daki başka bir NATO hava üssünden havalanmak zorunda kalacaktır. Ayrıca Türkiye'nin çift kabiliyetli hava kuvvetlerinin NATO nükleer taarruz görevinde nasıl bir rol oynayacağına dair yorum farklılıkları olmaya devam etmektedir. Eski Hava Kuvvetleri Komutanı Emekli Orgeneral Ergin Celasin'e göre, Türkiye'nin nükleer görevi, silahların 1995'te Türkiye'nin ulusal üslerinden çekilmesiyle bitmiştir.¹⁹ Celasin aynı zamanda nükleer görevi ifa etmek için kullanılacak tek uçakların

¹⁵ Hans Kristensen, "U.S. Nuclear Weapons in Europe: A Review of Post Cold-War Policy, Force Levels, and War Planning," National Resources Defense Council February 2005, <http://www.nrdc.org/nuclear/euro/euro.pdf>.

¹⁶ See Robert S. Norris and William M. Arkin, "U.S. Nuclear Weapons Locations: NRDC Nuclear Notebook," *The Bulletin of Atomic Scientists*, November/December 1995, pp. 74-75, <http://books.google.com.tr/books?id=DQwAAAAAMBAJ&pg=PA74&lpg=PA74&dq=Nuclear+Notebook,+1995&source=bl&ots=aZVZtDc-d-&sig=-OxWeRcYXrnrB186txzoSrwK-Ek&hl=en&sa=X&ei=ZZSkUKS9N1LYtAb7mYHgBw&ved=0CDoQ6AEwAw#v=onepage&q=Nuclear%20Notebook%2C%201995&f=false>.

¹⁷ Kristensen, "Non-Strategic Nuclear Weapons," pp. 20-21.

¹⁸ A.g.e.

¹⁹ See Telephone interview with General Ergin Celasin (ret.), former Commander of the Turkish Air Force, February 15, 2010, Ankara, as cited in Mustafa Kibaroglu, "Turkey and Shared Responsibilities," in *Shared Responsibilities for Nuclear Disarmament: A Global Debate* (American Academy of Arts and Sciences, 2010), p. 27, <http://iis-db.stanford.edu/pubs/22905/GlobalDebate.pdf>.

F-4 ve F-104 olduğunu, F-100 ile F-16'nın ise nükleer rollerinin olmadığını söylemiştir.²⁰ Orgeneral Celasin aynı zamanda NATO nükleer sığınaklarının kaldırıldığını da belirtmiştir.²¹

Fakat Pentagon'dan gelen bazı bilgiler Orgeneral Celasin'in söyledikleriyle ters düşmektedir. Kristensen'e göre Türk F-16'ları çift kabiliyetlidir ve B-61 nükleer bombasının gelecekteki sürümü için gerekli modifikasyonu geçirebileceklerdir. Dolayısıyla F-35'lerin tesliminde gecikme olursa, Türk DCA'ları nükleer görevlerini ifa etme kapasitelerini koruyacaklardır.²² Ayrıca Ankara ittifakın nükleer görevini devralması planlanan F-35'lerden 100 adet satın almaya niyeti olduğunu belirtmiştir. Fakat Türkiye'nin nükleer hazırlık seviyesi değişmiş gibi gözükmektedir. Soğuk Savaş boyunca Türk DCA'ları silah yüklü ve tetikteydiler. Türkiye'nin halihazırdaki nükleer duruşu, uçakların nükleer görev kabiliyetine sahip olduklarını ve emir verilmesi durumunda silahları alıp hedefe teslim etmeye hazırlıklı olduklarını göstermektedir.²³ Ayrıca uydu görüntüleri ve MUNSS takımlarının mevzilenmesi dair veriler, Orgeneral Celasin'in Akıncı ve Balıkesir'deki Amerikan nükleer silah bankırlarının kaldırıldığına dair söyledikleriyle çelişmektedir. Görünüşe göre bu silah sığınaklarının kullanımı askıya alınmış ancak sığınaklar buldukları yerden kaldırılmamışlardır.

Gelecek: Nükleer Göreve Devam Etmek için Parçaları Yerine Oturtmak

Ulusal Nükleer Güvenlik Dairesiyle birlikte çalışan Pentagon, şu sıralar B61 nükleer silah ailesini geliştirme programını yürütmektedir. Şu anki modeller B61, 3, 4, 7, 10 ve 11'den oluşmaktadır. Farklı B61 modellerinin 0.3 ila 360 kiloton arası değişebilir nükleer güçleri vardır. Avrupa'da konuşlandırılmış tek modeller B61-3'ler (nükleer güçleri 0.3 ila 170 kt arası) ve B61-4'lerdir (nükleer güçleri 0.3 ila 50 kt arası). Devam etmekte olan modifikasyon planı bütün B61 modellerinin B61-12 olarak adlandırılacak yeni bir bombaya dönüştürülmesini hedefler. Güncellenmiş bu bomba B61-4'ün patlayıcı paketini kullanacak ama Ortak Doğrudan Saldırı Mühimmatının (JDAM) isabet oranına denk kapasitede bir hedef bulma kuyruk takımıyla donatılacaktır.²⁴

Geliştirilmiş hedef bulma sistemi Avrupa'daki bombaların hem büyük çaplı patlamalar için hem de birliklere yapılacak sığınak patlatıcı gibi ufak taktik saldırılar için kullanılmasını mümkün kılacaktır. NATO'nun Avrupa Müttefik Komutanlığı Karargahı (SHAPE) yeni B61 tasarımının gereksinimlerini Amerika silahın yeniden tasarlanması projesine başladıktan altı ay sonra yayınlamıştır.²⁵ Nisan 2010'da Amerikan Savunma Bakanlığı ve NATO ittifakı bombanın askeri gereksinimleri üzerinde karar kıldılar. Bu, nükleer güç, serbest düşüş yetisi (bir önceki sistem paraşütle atılıyordu), hedef bulma kuyruk takımı, isabet oranı ve karada mı

²⁰ See Telephone interview with General Ergin Celasin (ret.), former Commander of the Turkish Air Force, February 15, 2010, Ankara, as cited in Mustafa Kibaroglu, "Turkey and Shared Responsibilities," in Shared Responsibilities for Nuclear Disarmament: A Global Debate (American Academy of Arts and Sciences, 2010), p. 27,

<http://iis-db.stanford.edu/pubs/22905/GlobalDebate.pdf>.

²¹ A.g.e.

²² Kristensen, "Non-Strategic Nuclear Weapons," pp. 20-21.

²³ A.g.e.

²⁴ Hans Kristensen, "B61 LEP: Increasing NATO Nuclear Capability and Precision Low-Yield Strikes," FAS Strategic Security Blog, Federation of American Scientists, 15 June 2012, <http://www.fas.org/blog/ssp/2011/06/b61-12.php>.

²⁵ "Nuclear Weapons: DOD and NNSA Need to Better Manage Scope of Future Refurbishments and Risks to Maintaining U.S. Commitments to NATO," GAO-11-387, United States Government Accountability Office, May 2011, <http://www.gao.gov/assets/320/317883.pdf>.

havada mı patlayacağı konusunda fikir birliğine varılmasını kapsamaktaydı.²⁶ Bu, Obama hükümetinin yeni nükleer duruş değerlendirmesinin yayınlanmasına denk gelmiş ve NATO'nun 2010 stratejik konseptinin yayınlanmasını yakinen takip etmiştir.

Yeni stratejik konsept, “dünyada nükleer silahlar olmaya devam ettiği sürece NATO nükleer bir İttifak olarak kalacaktır” görüşünü teyit ederken, bir yandan da NATO'nun “nükleer silahların olmadığı bir dünyanın oluşturulması için gerekli koşulların yaratılması amacı” için çalışmasını görev edinmektedir.²⁷ NATO'nun nükleer silah politikası, Türkiye'nin nükleer silahlar ve nükleer silahlardan arınma konusundaki görüşleri ile paralellik taşımaktadır. Ankara silahsızlanmayı desteklemekte ve nükleer silahlardan arınma araçlarına yoğun destek vermektedir ancak aynı zamanda nükleer silahsızlanmanın hedefine yakın vadede erişilemeyeceğine inanmaktadır. Bundan ötürü Ankara diğer ülkeler nükleer silah bulundurmaya devam ettiği sürece NATO'nun nükleer caydırıcılığına bağlı kalacaktır.

Türkiye'nin tavrı aynı zamanda Amerika'nın NATO taktik nükleer silahları konusundaki tavrıyla örtüşmektedir. Nisan 2010 Amerikan Nükleer Duruş Değerlendirmesine (NPR) göre:

“Amerikan nükleer silahlarının varlığı – nükleer silahları olmayan üyelerin, nükleer meselelerin planlanmasında yer aldığı ve özellikle nükleer silah taşıyabilmeye ayarlanmış uçaklara sahip olduğu, NATO'nun eşsiz nükleer paylaşım anlaşmasıyla birleştiğinde – İttifakın bütünlüğüne katkıda bulunur ve bölgesel tehditlere maruz kalabileceğini hisseden müttefiklere ve ortaklara güven telkin eder... NATO'nun nükleer duruşunda yapılacak değişiklikler ancak İttifak – kararı ile ve – içinde yapılan kapsamlı bir gözden geçirme sonucu yapılmalıdır.”²⁸

Türk yetkililer, son NPR ile uyumlu biçimde, Amerikan nükleer silahlarının kaldırılması için ittifak çapında bir karar birliği olursa buna itiraz etmeyeceklerini belirtmişlerdir. Fakat İttifakın taktik nükleer silahların sayısında indirim gitmeyi Rusların da benzer azaltmalar yapması koşuluna bağlaması, kısa vadede silahların geri çekilmesini pek mümkün kılmamaktadır.

Öte yandan Türkiye ile ABD nükleer silahlarının ileri konuşlandırmasını destekleyen diğer İttifak üyeleri kendilerini Amerikan taktik nükleer silahlarının geri çekilmesi konusunda çok istekli olan üç NATO üyesiyle zıt kamplarda bulmuşlardır. Almanya, Hollanda ve Belçika bu silahların kendi topraklarından çekilmesi için ortak bir girişimde bulunmuşlardır. Fakat bu çabalar oybirliği gereksinimi yüzünden ilerleme kaydetmemiştir. Baltık devletlerinin Avrupa'daki nükleer silahların varlığını, bu silahların Rusya'nın taktik nükleer silahlarındaki nicel üstünlüğünü dengelemekte hayati öneme sahip olduklarını savunarak destekledikleri bilinmektedir. Ankara ise Rusların taktik silah stoğunun farkında olmasının yanı sıra, NATO nükleer silahlarının varlığının devam etmesinin kimyasal silahları olan Suriye'yi ve bir ihtimalle gelecekte nükleer silahlara sahip olacak İran'ı caydıracağını düşünmektedir.

²⁶ “Nuclear Weapons: DOD and NNSA Need to Better Manage Scope of Future Refurbishments and Risks to Maintaining U.S. Commitments to NATO,” GAO-11-387, United States Government Accountability Office, May 2011, <http://www.gao.gov/assets/320/317883.pdf>.

²⁷ Active Engagement and Modern Defense: Strategic Concept for the Defense and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization, The North Atlantic Treaty Organization, November 2010, <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf/>

²⁸ Nuclear Posture, United States Department of Defense, April 2010, <http://www.defense.gov/npr/docs/2010%20nuclear%20posture%20review%20report.pdf>.

Sonuç: Türkiye'nin Nükleer Geleceğini Öngörmek

Türk yetkililer nükleer silahların NATO bünyesindeki varlığını ve Avrupa'da konuşlanmalarını sessizce desteklemeye devam etmektedirler. Nükleer silah meselesini halka açık bir şekilde tartışmaktan sakınsa da, Ankara'nın eylemleri, Türkiye'nin yakın gelecekte de Amerikan taktik nükleer silahlarına ev sahipliği yapıp, gerektiğinde taaruz kapasitesini korumak için adımlar attığını göstermektedir. Soğuk Savaşın bitmesinden beri daha pasif bir nükleer duruş sergilese de, halihazırda Orta Doğu'daki gelişmeler Türkiye'nin nükleer silahlara bakışını etkileyecektir. Suriye'deki iç savaş kötüleştikçe ve Ankara Suriye'nin olası bir kimyasal silah saldırısını nasıl caydıracağı sorusuyla karşı karşıya kaldıkça, Türkiye taktik nükleer silahların Avrupa'da ileri konuşlandırılması konusundaki tavrını katılaştırabilir. Fakat Türkiye aynı zamanda füze savunma ve diğer askeri sistemleri edinmeye de niyetli gözükmektedir. Dolayısıyla Ankara, Avrupa'daki Amerikan nükleer silahlarına olan desteğini, konvansiyonel kapasitesini geliştirmek için gösterdiği güçlü çabayla birleştirmektedir. Bu gelişmeler, Türkiye'nin yakın gelecekte Amerikan nükleer silahları il taaruz yeteneğini korumaya istekli olduğunu, ancak Orta Doğu menşeli kitle imha silahı (KİS) tehditlerine karşı kendini müdafaa edebilmek ve caydırıcı olmak için daha etkin bir konvansiyonel kapasite geliştirmesi gerektiğinin farkında olduğunu göstermektedir.

Nitekim Soğuk Savaşın bitiminden beri Ankara ilgisini Orta Doğu'da KİSlerin yayılmasından doğan tehdide çevirmiştir. Dolayısıyla Suriye'nin çöküşü ve İran'ın daha etkin füzeler geliştirmeye devam etmesinden kaynaklanan tehditler, Türkiye'nin Amerikan nükleer silahlarının ileri konuşlandırılması hakkındaki görüşlerini etkileyebilir. Buna ilaveten Ankara Amerikan nükleer güvencesinin fiziki bir sembolüne ihtiyaç duyduğu konusundaki tavrını değiştireceğine dair bir sinyal vermemiştir. Bundan ötürü günümüzdeki olaylar, Türkiye'nin yakın gelecekte de Amerikan nükleer silahlarının ileri konuşlandırılmasını destekleyeceğini göstermektedir. Ankara'nın attığı adımlar, uzun vadede olası KİS saldırılarını caydırmak için konvansiyonel silahlara başvurma planları yaptığını akla getirmektedir. Ancak bu planlar yavaş ilerlemektedir ve bu da Ankara'nın öngörülebilir gelecekte Amerikan nükleer silahlarının, fiziksel olarak kendi topraklarında bulunması politikasına bağlı kalmaya devam edeceğini düşündürmektedir.